6. پسيني جي ڪمائي

اِيسر سنگهه بيدي (1927) پائو ايسر سنگهه بيدي، اَجمير راجستان جو نواسي هڪ مقبول وڪتا، مضمون نگار ۽ فريڊم فائيٽر آهي.

سنڌ ۾ ڪيترين ئي ڇونپڙيون ڇپائي سڄايي آنداڻين. ’گلڪاري‘ رسالو به ڪجهه وقت هلايائين. هن وقت اَجمير جي ٻالڪن جي ٻاريءَ جو روح روان آهي.

هن ڪهاڻيءَ ۾ ليکڪ سچي محنت جي اَهميت سمجهائي آهي.

هڪ شاهوڪار کي اڪيچار ڌن هو. واپار مان سني ڪمائي هئس. نوڪر چاڪر شيوا لاءِ هردم حاضر هئا. سئر سفر لاءِ موٽر ڪار به هئس. مطلب ته ڪابه ڪمي ڪانه هئس. ليڪن تڏهن به سندس اَندر ۾ غم هو. دکي هو جو کيس اولاد جو سک نصيب ڪونه هو. کيس ڏينهن رات فڪر رهندو هو ته خاندان جو نالو روشن ڪرڻ وارو ڪونه آهي، پوءِ هيءَ هيتري مليڪت ڪهڙي ڪم جي!

اولاد لاءِ هن ڪيترائي تيرٿ ڀيتيا. مندرن ۾ سکائون ڪيون. مسجدن ۾ دعائون پنيون. پيرن - فقيرن وٽ ويو. ساڌو سنتن مهاتمائن جي آشيرواد ورتائين، ديوتائن - ديوين اڳيان باسون باسيون. آخر پرماتما جي مٿس مهر ٿي · خاندان جو چراغ چمڪيو؛ ڏيئو روشن ٿيو. کيس هڪ سهڻو سنو پٽ ڄائو - پوءِ ته واڌايون وريون خوشيون ڪيون ويون. مٺايون ورهايون ويون. نوڪرن چاڪرن کي اِنعام ڏنا ويا. غريبن ۾ اناج ڪپڙو ورهايو ويو. مٺن مائٽن کي دعوت ڏني ويئي. شادمانا ڪيا ويا بئنڊون باجا وڄايا ويا، آتشبازي ڪئي ويئي. ڏياريءَ وانگر گهر جي مٿان بجلين جي جهرمر سان روشني ڪري چمڪايو ويو. ساڌن سنتن مهاتمائن جي شيوا ڪئي ويئي.

ڇوڪرو اچ ننڍو سڀاڻي وڏو ٿي رهيو هو. کيس اسڪول ۾ وهاريو ويو. سٺي تعليم وٺي رهيو هو. ليڪن ..... ليڪن ڇوڪري کي ماءُ جو وڌيڪ سک نصيب نه ٿي سگهيو. سندس ماءُ اچانڪ پرلوڪ پڌارجي ويئي. هاڻي شاهوڪار مٿان سمورو بوجهه اچي پيو. پٽ جي سک آرام لاءِ هن ٻي شادي ڪونه ڪئي. هو خود سڪيلڌي پٽ جي پوري پوري سنڀال لهڻ لڳو. پٽ جي سک آرام جو پورو پورو ڌيان رکڻ لڳو. ايتري قدر جو پٽ جي موهه ۾ جڪڙجي هوُ پٽ جا سڀ اَنگل به سهڻ لڳو. پٽ جون سڀ اڇائون سڀ خواهشون پوريون ڪرڻ لڳو. جيئن ٻالڪ کي ماءُ جي ياد نه ستائي. ان طرح گهڻي لاڏ ڪوڏ سان پلجندڙ ٻار گهڻي خرچ تي هرندو ويو. هرڪا شئہ طلبڻ لڳو. سندس دل پوري ٿيندي رهي. نتيجو اهو نڪتو جو ننڍپڻ جي عادتن اَنوسار هو وڏي هوندي وڏين برين عادتن‌جو شڪار ٿي ويو. غلط عادتن ۾ پيسو برباد ڪرڻ لڳو.

هاڻي شاهوڪار کي فڪر لڳو. پڇتائڻ لڳو. پٽ کي سمجهائڻ جي ڪوشش ڪيائين. ڪيترائي حيلا هلايائين هن کي محسوس ڪرائڻ لڳو. ليڪن پٽ تي ڪوبه اثر ڪونه ٿيو.

هاڻي شاهوڪار کي وڏي عمر ۾ ٻُڍپي تي پيئي ته سِڪي سِڪي اولاد ورتم. نازنخري سان پالي وڏو ڪيم. خاندان جو نالو روشن ڪرڻ جي اُميد ته ڪافور ٿي ويئي ٿي ڏسجي - ڏنڌي واپار جو به برو حال ٿي رهيو هو. ٻڍاپو به اچي چڪو هو. شاهوڪار کي اُن جو سور ۽ ٻُڍتيون ستائي رهيون هيون.

ليڪن سندن وس نه هليو. گهڻي سوچ ۽ فڪر سبب شاهوڪار بيمار گذارڻ لڳو. ڏينهون ڏينهن ويو. پوئتي پوندو هو وڌيڪ وقت حيات رهڻ جو آسرو لاهي وينو.

سوچيندي ويچاريندي کيس هڪ خيال آيو. اُميد جو آخري ترورو نظر آيو. هن پٽ کي پاڻ وٽ گهرايو

۽ پيار مان سمجھائيندي کيس چيو تہ ھاڻي مان ھلڻ وارو آھيان. حياتي جو سفر پورو ٿيڻ وارو آھي. ھيءَ ڏن سان ڀريل ٽجوڙي ۽ سمورو مال ملڪيت تنھنجي حوالي ڪري ٿو وڃان. ليڪن صرف ھڪ شرط تي ھن ٽجوڙي جو ڏن تيستائين خرچ ڪرڻ جو توکي اڌڪار نہ آھي جيسين تون منھنجي جيئري پنھنجي محنت جي خون پسيني جي ھڪ ڏينھن جي ڪمائي ان ڏن ۾ نہ ملائي آھي. اھڙو وچن ڏي. بي حالت ۾ سموري مال ملڪيت مان ڪنھن مندر ۾ دان ڪري ڇڏيندس. اھو ٻڌي ڇوڪري مٿان ڇڻ ڦاڙ ڪري پيو. وائڙو ٿي ويو. ايتري ۾ ئي سندس منھن تي خوشيءَ جي چمڪ موٽي آئي ھن سوچيو تہ جي صرف ھڪ ڏينھن جي محنت جي ڪمائي تہ ملائڻي آھي نيڪ آھي. ڪٿي ھڪ ڏينھن نوڪري ڪري وٺندس. سو وڏي خوشيءَ سان پيءُ کي خاطري ڏيندي اھڙو وچن ڏنائين.

ٻئي ڏينھن شاھوڪار جو پُٽ شھر ۾ چڪر ڪاٽيندو رھيو. ليڪن ڪير بہ کيس پاڻِ وٽ نوڪري نہ پيو ڏئي. ھن جا ٺاٺ باٺ ڏسي ھرڪو پيو سمجھي تہ ھيءُ نوڪري ڇا ڪندو، ڪھڙا اَڪ ڪارا ڪندو. ھيڏانھن ھوڏانھن گھٽيئي پٽڪيو. ليڪن کيس ڪٿي بہ نوڪري نہ ملي سگھي جو ھڪ ڏينھن ڪمائي سگھي. نيٺ لچ لاھي مزوري ڪرڻ لاءِ بہ تيار ٿي ويو پر ھھڙي شاھوڪار جي پٽ کان مزوري ڪير ڪرائي. کيس ڪٿي بہ ڪم ئي نہ پيو ملي جو ڪمائي پيءُ کي ڏنل وچن پورو ڪري سگھي. پٽڪندي پٽڪندي ڇھہ ڏينھن گذري ويا. بي وس لاچار ٿي پيو. نيٺ ھڪ ھنڌ ڪو مڪان ٺھي رھيو ھو. ٺيڪيدار صاحب وٽ ويو. اَول تہ ٺيڪيدار ھن جي پوشاڪ ڊريس ڏسي وشواس ئي ڪونہ ڪيو تہ ھيءُ ڪو مزوري ڪري سگھندو. نيٺ گھڻي ستائڻ تي، منٿون ميڙون ڪرڻ تي ٺيڪيدار کيس مزور ڪري رکڻ قبول ڪيو. نوجوان کي ڪم ڏنو ويو تہ سِرن پٿرن جي تغاري ڀري مٿي منزل تي پھچائيندو رھي ۽ لھڻ وقت ملبي مٿي جي ڀريل تغاري مٿي تي کڻي ھيٺ لھي اچي ڍير ۾ ملائي.

شاھوڪار جو پٽ لاچاريءَ کان اھا مزوري قبول ڪندي، سڄو ڏينھن ڪم ڪندو رھيو. مزوري ڪندو رھيو. سندس پسينو وھڻ لڳو. پگھر ۾ سمورا ڪپڙا آلا ٿي ويس. پُسي پاڻي ٿي وھيس، ٿڪجي ٽٽجي چور چور ٿي پيو. تڏھن شام جو وڃي کيس محنت مزوري جا پئسا حاصل ٿيا. ھاڻي کيس سنتوش مليو. ڏنل وچن جي پالنا جي خاطري ٿيس. مزوري جا پئسا ھٿ ۾ سوگھا جھلي گھر موٽيو. رستي تي ھلي بہ نہ پيو سگھي. ھڏ ھڏ ٽٽجي پيو ھوس. سڄي بدن ۾ سور ٿيڻ لڳس. جيئن تيئن ڪري گھر پھتو ۽ سامھون پيءُ کي وينل ڏسي سندس ترِيءَ تي وڃي ھڪ ڏينھن جي ڪمائيءَ جي رقم رکيائين.

ليڪن ...... ليڪن شاھوڪار پٽ کي چيو تہ ھيءَ رقم سامھون چُلھہ ۾ اُڇلائي ڇڏ. اھو ٻڌي ڇوڪرو آڳ ببولا ٿي ويو. چوڻ لڳو تہ ”ڪمال آھي مس مس تہ پورھيو ھٿ لڳو محنت مزوري ڪري پئسا ڪمايا اٿم. ڪم ڪندي ھٿن ۾ ڇالا پئجي ويا آھن. توھان شاباس تہ ڪونہ ڏني حال چال بہ ڪونہ پڇيو. منھنجي ھڪ ڏينھن جي ڪمائي جو اھو قدر ٿا ڪريو، جو چئو ٿا تہ وڃي چُلھہ ۾ اُڇلاءِ !“

اِھو ٻڌي شاھوڪار کيس چوڻ لڳو تہ ”بس! ھڪ ڏينھن ڪمائي آيو آھين. ھڪ ڏينھن محنت مزوري ڪئي اٿيئي تہ پئسي جو ايڏو غرور ٿو ڪرين. جيڪڏھن ائين آھي تہ پوءِ ٻڌاءِ تہ مون گھڻا ڏينھن محنت مزوري ڪري ھيترو ڏن جوڙيو ھوندو. مون تہ سڄي عمر ڏينھن رات ھڪ ڪري، ڪشالا ڪڍي، محنت ڪري ھيتري ملڪيت ٺاھي جوڙي، تو ڪڏھن محسوس ڪيو. ڪڏھن ڪو اندازو لڳايو جو پنھنجي خراب عادتن ۽ غلط ڇوڪرن جي سنگت ۾ پاڻيءَ وانگر پئسو وڃائيندو رھيو آھين ۽ ھاڻي منھنجي مرڻ بعد بہ تہ اھو ئي حشر ڪندين. اَڄ توکي پنھنجي ھڪ ڏينھن جي معمولي ڪمائيءَ جو ايترو ايمان، ايترو قدر ٿيڻ لڳو آھي.“

اھو ٻڌي ڇوڪرو سوچ ۾ پئجي ويو. سندس دماغ جا ڪپاٽ کُلي ويا. ھاڻي ھن محسوس ڪيو تہ واقعي ھيتري محنت، جاکوڙ بعد ٺاھيل مال ملڪيت ۽ ڏن کي مان گندين عادتن ۾ اُڏائي ٿو ڇڏيان. مونکي حيف آھي، ڌڪار آھي بس انھن خيالن ھن جي دل دماغ ۾ ھلچل مچائي ڇڏي ۽ ھن پڪو ارادو ڪيو تہ ھو بُرين عادتن کان ڪنارو ڪندو. پيءُ جي جوڙيل ملڪيت اَجاين ڪمن ۾ نہ وڃائيندو. بلڪ غريبن محتاجن اَناٿن ٻلي ست ڪرم ۾ خرچ ڪندو. ھو پيءُ جي پيرن تي ڪري پيو. اڳتي نيڪ ٿي ھلڻ جو پرڻ ڪيائين. اڄ کيس قدر ٿيڻ لڳو. محنت جي ڪمائيءَ جو پسيني جي ڪمائيءَ جو!!!.

نوان لفظ :-

اَڪيچار = تمام گهڻو، | غم =چنتا، | آتشبازي = ڦٽاڪا،
پرلوڪ پڌارڻ = گذاري وڃڻ، | جڪڙجي = ڦاسي، | حيلا هلائڻ = ڪوشش ڪرڻ،
ترورو = ڪرڻو ، | پهاڙ ڪرڻ = مصيبتون اچڻ، | پسينو = پگهر،
هڏ هڏ ٽُٽڻ = بيحد ٿڪجي پوڻ، | آڳ ببولا ٿيڻ = غصو ڪرڻ ، | غرور = گهمنڊ،
ڪشالا ڪڍڻ = تڪليفون سهڻ، | ڪپاٽ کُلي وڃڻ = هوش ۾ اچڻ، | حيف = ڏکار
شادمانا = خوشيون، | خواهشون = گهرجون.

اَڀياس

سوال :١- هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو:-

١. شاهوڪار جي اندر ۾ ڪهڙو غم هئو؟
٢. اؤلاد لاءِ سيٺ ڇا ڪيو؟
٣. ڇوڪري کي ڪنهنجو وڏيڪ سک نصيب نہ ٿيو؟
٤. وڏيءَ عمر ۾ شاهوڪار کي ڳڻتي ڇو ٿي پيئي.

سوال :٢- هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو:-

١. پٽ ڄمڻ تي شاهوڪار ڪيئن خوشي ملهائي؟
٢. ملڪيت ڏيڻ لاءِ پيءُ پٽ کي ڇا چيو؟
٣. پٽ کي شرط پورو ڪرڻ لاءِ ڇا ڪرڻو پيو؟
٤. ”پسيني جي ڪمائي“ آکاڻيءَ مان ڪهڙي نصيحت ملي؟

سوال :٣- ڪنهن ڪنهن کي چيو :-

١. ”هيءَ رقم سامهون چُلهہ ۾ اُڇلائي ڇڏ“.
٢. ”توهان شاباس تہ ڪونہ ڏني، حال چال تہ ڪونہ پُڇيو“.
٣. ”مون گهڻا ڏينهن محنت مزوري ڪري، هيترو ڌنُ جوڙيو هوندو“.

سوال :٤- هيٺين اصطلاحن جي معنيٰ لکي جملن ۾ ڪم آڻيو:-

پرلوڪ پڌارڻ ، ڪشالا ڪڍڻ، ڪپاٽ کُلي وڃڻ حيلا هلائڻ،

سوال ۵: (الف) صفتون ٺاهيو:-

اثر، خاندان، آرام، موهه، عادت، بيماري

(ب) ضد لکو:-

اڳيان، آشيرواد، سنو، حاضر، ننڍو، وشواس

(ب) وياڪرڻ موجب ڳالهائڻ جا لفظ سڃاڻو :-

شاهوڪار، سهڻو، سياڻي، اِسڪول ۾، ڪان، رکيائين.

پورڪ اَڀياس

(۱) ٽڪر تي عملي ڪم

هاڻي شاهوڪار .... شاهوڪار بيمار گذارڻ لڳو.

(i) برئڪيٽ مان مناسب لفظ ڳولهي ليڪ ڏنل لفظ بدران ڪم آڻيو.

(الف) ليڪن سندس وس نہ هليو .

(زور ، طاقت ، هٺ)

(ب) شاهوڪار کي وڏي عمر ۾ ڳڻتي ٿي ويئي.

(چنتا، اونو، اَنديشو)

(ii) چوکنڊا پورا ڪريو :

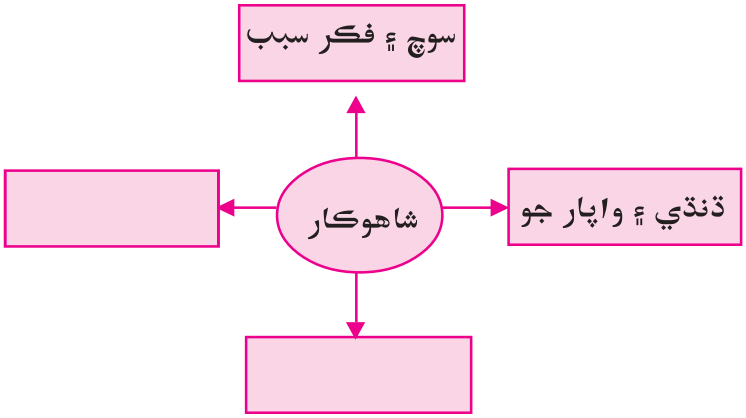

(iii) هڪ ست ۾ جواب لکو :-

(الف) شاهوڪار پٽ کي ڪيئن پاليو؟

(ب) شاهوڪار خاندان جي نالي بابت ڇا سوچڻ لڳو؟

(iv) خاندان ۾ ’دان‘ اِهو لفظ جوئي حصو آهي اِهو نہ اَڳياڙي آهي نہ پڇاڙي هيٺ ڏنل لفظن کي ’دان‘ لفظ جو حصو يا لفظ جي اَڳياڙي / پڇاڙي ۾ ورهايو.

وردان، ترت دان، دان پڇ، دانرو، دانوير، ميدان، نادان.

لفظ							
لفظ جو حصو							
لفظ جي اَڳياڙي / پڇاڙي							

٢. ’وقت جي اَهميت‘ اِن وشيہ تي مضمون لکو.

٣. ’سچ تہ بينو نچ‘ اِن وشيہ تي اُپٽار لکو.

پاڻ کريان - پاڻ سکان

١. هيٺ ڪجھ لفظ ڏنل آهن. اُهي اِستعمال ڪري آکاڻي ٺاهيو:

ياچيون
تيرٿ آستان
شهر، واپاري

برسات
راجيش، اِسڪول
ڇٽي،ڪتاب

٢. ڏنل آکاڻي پوري ڪريو:-

هڪ ڏينهن دليپ ۽ ڌرمو اِسڪول مان واپس موٽي رهيا هئا................................

٣. ڏنل ٽپن مان آکاڻي پوري ڪري لکو:

هڪ ڪانءُ - لولي ٽکر - لولو ڪائڻ - گدڙ جو ڪانءُ کي لولو ڪائيندي ڏسڻ - گدڙ جي دِل لولو ڪائڻ تي - گدڙ جو ڪانءُ کي ڳائڻ لاءِ چوڻ - لولو ڪرڻ. گدڙ جو ڪائڻ - نصيحت.

آکاڻيءَ کي نهڪندڙ سِرو ڏيو.

۴. خط لکو:-

١. ميونسپل عملدار کي پاڙي ۾ آوارا ڪُتن جو آزار دور ڪرڻ بابت خط لکو.

٢. پنهنجي دوست يا ساهيڙيءَ کي راندين جي چٽاڀيٽيءَ ۾ سونو ٻِلو کٽڻ لاءِ واڌايون ڏيڻ لاءِ خط لکو.

C7MZHQ